

borko špoljarić

VOLJELI GA

... ILI NE

Što pisati o Ivi Pogoreliću? Odmah sam čvrsto odlučio da ni jednom riječju neću prozboriti o živopisnom životopisu ovoga umjetnika, da se o njega neću čak niti okrznuti. Ne zbog toga da bih izbjegao kakvo novo „profesionalno razočarenje“, ili zbog toga što se o Pogoreličevu življenju ne bi imalo što interesantno napisati, nego jednostavno zbog toga što su mnogi drugi na tu temu već ionako mnogo toga napisali - pitate li me iskreno, ponekad čak i previše. Možda je tome često bio "kriv" i sam Pogorelič, no mnogolikim sredstvima javnoga mnijenja udicu ne treba baciti dvaput...

Iz toga se onda, onako preko noći, kako to kod tih javnih mnijenja obično biva, rodilo opće uvriježeno mišljenje da je pijanist Ivo Pogorelič nekakva konfliktna osoba te da se prema toj njegovoj konfliktnosti valja aktivno društveno odrediti, možda je čak i društveno sankcionirati. *"Voljeli ga ili mrzili, Pogorelič jamči reakciju"*, tipična je rečenica svekolikoga kritičkog pisma (u ovome slučaju recenzenta iz časopisa Gramophone). Nitko se, međutim, nije upitao: mora li se, ljudi, toga Pogorelića uopće voljeti? Ili je sasvim dovoljno voljeti ili ne voljeti ono što on radi? Jer, nije li to ono što u ovoj igri o(ko) umjetnosti zapravo jedino treba "igrati"?

Postavimo li priču o konfliktu na razinu izvođenja i interpretiranja glazbe, onda se čini da je jedino što se Pogoreliću doista zamjera sklonost isticanju vlastita individuuma na uštrb služenja skladatelju i glazbi. Moram priznati da mi, ponovnim preslušavanjem nekolicine Pogoreličevih ploča koje navodim u prilogu ovome tekstu, nije baš jasno o čemu se tu govori. Slušajući, recimo, Pogoreličevu interpretaciju Chopinovih "Preludija", op. 28, moram priznati da doista jesam slušao Pogorelića (a koga bih drugoga uostalom i mogao čuti?), ali sam još više od njega čuo Chopina! Prateći, pak, Chopinovu "Polonezu u fis-molu", op. 44, ostao sam još jednom zatečen Pogoreličevom sposobnošću poniranja u glazbu i transcendencijom koju ona njegovim umijećem postiže. A preslušavajući Čajkovskijev "Glasovirski koncert" i dalje samo uživao u načinu na koji dvojica umjetnika - Ivo Pogorelič i Claudio Abbado - ovo koncertantno ostvarenje simfoniziraju.

To što Pogorelič spominje da je po slijedu generacija učitelja i učenika on sedmi nakon Beethovena, a peti nakon Liszta, moguće je prihvatiti kao ne mnogo više od zgodne anegdote. Mogu si, međutim, zamisliti da postoje oni kojima ova pričica može biti uistinu iritantna. No, kad bi pokušali dokučiti o kakvom je pijanizmu u Pogoreličevu slučaju riječ, ubrzo bi uvidjeli da ona dotiče i dio istine. A ne bih li vas uvjerio u to, poslužit ću se dvama citatima objavljenima u glasilima dnevnoga tiska. Evo prvog: *"Pijanizam je to koji slušatelja podvrgava snagom kojoj se rijetko tko može suprotstaviti. Za njega nema izvedbenih teškoća, pod njegovim prstima najnevjerojatnije izgleda*

poput dječje igre. Jedna od transcendentnih vrijednosti njegova sviranja kristalna je čistoća koja nigdje ne gubi od svoga sjaja, čak i u najsloženijim, drugima nemogućim pasażama; kao da ih je fotografirao ponad slušateljeva uha u njihovim najmanjim detaljima. Snaga koju crpi iz instrumenta takva je kakvu je rijetko čuti, no nikad opora, nikad sugerirajući 'bubetanje.'" I drugog: "On može svladati nevjerovatne poteškoće, no tako smireno, tako jednostavno i s tolikom konzistentnom tankoćutnošću i rafinmanom da slušatelj ne primjećuje realnost njihove izvedivosti. Ta izvanredna tankoćutnost s tečnom mekoćom tona i perlantom zaokruženošću pasaža sasvim su specifične osobine njegove izvedbe." Izvanredne ocjene, zar ne? No ima tu i mali problem. Ni jedna od navedenih rečenica ne govori o Pogoreliću. Već Lisztu i Chopinu. Prvi napis je iz pera Charlesa Halléa, a nastao je u Parizu po Lisztovu recitalu 1836. godine. Drugi napis je, pak, objavljen 10. srpnja 1848. u dnevniku Daily News, a govori o Chopinovu pijanističkom umijeću.

Što smo naučili iz ove male literarne podvale? Bojim se malo, ili gotovo ništa. [to nije ni toliko loše, budući da iz nje ionako ne bi valjalo izvlačiti neke velike dalekometne zaključke, niti povlačiti nekakve grandiozne povijesne sljedove. Nisam čak ni siguran da je Ivi Pogoreliću takva vrsta "advokature" uopće potrebna. A kad sam se odlučio za ta dva odlomka, na umu mi je ionako bila samo jedna ideja: činilo mi se, naime, da tom pravom junaku našega nesretno ciničnog doba ove rečenice vraški dobro pristaju.

